

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Кафедра публічного та приватного права

РОБОЧА ПРОГРАМА
Фінансове право

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

 Литвиненко В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

«24» серпня 2025 р.

Розробник (-и): Шпомер А.І., доцент кафедри, к.ю.н., доцент
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму навчальної дисципліни обговорено на засіданні кафедри публічного та приватного права

Протокол від «27» серпня 2025 р. № 8

Узгоджено з гарантом освітньої програми:

(підпис)

Шпомер А.І.
(прізвище та ініціали)

1. Загальна інформація про дисципліну.

Тип дисципліни	Обов'язкова
Мова викладання	українська
Рік навчання та семестр	2 рік, 3 семестр Освітня програма «Право»
Викладач (-і)	Шпомер Алла Іванівна, доцент кафедри, канд.юрид.наук
Профайл викладача (-ів)	https://civil.stu.cn.ua/kafedra/personaliyi/
Контакти викладача	alla3000@stu.cn.ua

2. Анотація курсу. Дисципліна «Фінансове право» займає важливе місце у програмі навчання бакалаврів права за ОПП «Право», спеціальності 081 – «Право»). Курс «Фінансове право» спрямований на формування у студентів системних знань щодо правових засад фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування. У межах дисципліни розглядаються сутність, предмет і метод фінансового права, його місце в системі права України, принципи фінансової діяльності держави, структура фінансової системи та її правове регулювання.

Особлива увага приділяється правовому регулюванню бюджетних відносин, податкової системи, державних і місцевих запозичень, фінансового контролю та відповідальності у сфері фінансової діяльності. Студенти ознайомлюються з нормативно-правовою базою фінансового права, а також із сучасними тенденціями його розвитку в контексті євроінтеграційних процесів.

Успішне засвоєння дисципліни «Фінансове право» дозволяє бакалавру права розширити коло застосування набутих раніше знань та практичних навичок для вирішення різноманітних правових ситуацій у сфері фінансових правовідносин.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

1) Загальні положення фінансового права. Бюджетна система України. Бюджетний процес. (теми в межах модуля: Фінанси і фінансова діяльність держави та ОМС. Фінансове право як галузь права. Фінансово-правові норми і відносини. Правові основи фінансового контролю. Бюджетне право і бюджетна система України. Бюджетний процес. Правове регулювання державних і місцевих видатків. Правові основи бюджетно-кошторисного фінансування.).

2) Правове регулювання державних і місцевих доходів. Правові основи грошово-кредитної діяльності в Україні (теми в межах модуля: Правове регулювання державних доходів. Податкове право. Податки з юридичних осіб. Податки з фізичних осіб. Місцеві податки і збори. Правові основи державного кредиту (боргу). Правове регулювання страхування. Правовий статус банків в Україні. Правове регулювання грошового обігу в Україні. Правові основи валютного регулювання та нагляду).

3. Мета та завдання курсу. Метою курсу «Фінансове право» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань з основних інститутів фінансового права, найважливіших категорій та конструкцій фінансового законодавства, основних тенденцій його розвитку та набуття практичних навичок щодо вирішення ситуацій у застосуванні бюджетного, податкового, банківського та валютного законодавства; уміння використовувати правові засоби регламентації виконання фінансових зобов'язань.

Завдання, які вирішуються в процесі вивчення курсу:

- ознайомлення із загальними засадами здійснення фінансової діяльності в державі;
- вивчення теорії фінансового права;
- вивчення джерел фінансового права та практики їх застосування;
- з'ясування сутності бюджетного, податкового, банківського, валютного законодавства, особливостей фінансово-правових відносин, прав і обов'язків суб'єктів цих відносин;
- набуття вмінь щодо використання норм фінансового права під час аналізу практичних ситуацій;
- зміцнення світоглядної та громадянської позиції майбутніх правознавців, підготовка їх до самостійної напруженої та відповідальної роботи на користь суспільства та держави.

Під час вивчення курсу здобувач вищої освіти має набути або розширити наступні загальні та спеціальні компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 8. Здатність використовувати правові принципи та доктрини.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 17. Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів.

4. Результати навчання. Під час вивчення курсу здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання, передбачені освітньою програмою:

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і

процесуального права.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

5. Пререквізити. Успішне засвоєння Фінансового права ґрунтується на знаннях, отриманих ЗВО під час опанування положень навчальних дисциплін: Теорія держави і права, Конституційне право України.

6. Обсяг курсу.

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	16
Практичні заняття	14
Самостійна робота	60
Індивідуальне завдання	контрольна робота
Всього кредитів	3

Формами проведення занять є лекційні та практичні (семінарські) заняття, самостійна робота, виконання контрольної роботи. Проведення занять відбувається на парах згідно розкладу та за допомогою платформи дистанційного навчання «MOODLE».

7. Тематика курсу.

Тематика лекційних занять

Змістовий модуль 1. Загальні положення фінансового права. Бюджетна система України. Бюджетний процес

Тема 1. Фінансова діяльність держави та ОМС

Фінанси як економічна, юридична, історична і вартісна категорія. Етимологія категорії “фінанси” Державні фінанси. Матеріальний зміст фінансів: централізовані і децентралізовані фонди коштів.

Фінансова діяльність держави як предмет дослідження фінансового права. Фінансова діяльність, її об’єкт та інструмент. Економічний та правовий характер фінансової діяльності держави. Принципи і методи фінансової діяльності держави. Загально-правові та галузеві принципи фінансової діяльності. Методи фінансової діяльності. Методи формування фондів коштів: обов’язковий, добровільний. Методи розподілу грошових коштів. Методи використання фінансових ресурсів. Методи фінансового контролю.

Фінансова система України та її складові. Фінансова ланка. Фінансова система України та характеристика її окремих ланок: державного бюджету, місцевих фінансів, фінансів підприємств, державного страхування, кредиту.

Система і правове положення органів влади, що здійснюють фінансову діяльність держави. Правове становище та функції органів державної влади у сфері фінансової діяльності держави. Органи загальної компетенції: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України. Органи особливої компетенції: Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба, Державна аудиторська служба України, Національний банк України та інші. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансової діяльності.

Тема 2. Фінансове право як галузь права

Предмет фінансового права та методи фінансово-правового регулювання. Поняття фінансового права. Сутність фінансового права, як галузі публічного права. Предмет фінансового права та його ознаки. Характеристика фінансових відносин, що є предметом фінансового права. Поняття методу правового регулювання та його особливості в фінансовому праві.

Фінансове право в системі права України. Взаємозв'язок фінансового права з конституційним, адміністративним, цивільним, господарським правом. Поєднання фінансового права з кримінальним, трудовим та пенсійним правом.

Система та джерела фінансового права. Загальна та особлива частини фінансового права. Джерело фінансового права. Фінансове законодавство. Коротка характеристика основних джерел фінансового права.

Фінансово-правові норми. Сутність фінансово-правової норми. Загальні риси та особливості фінансово-правових норм. Компоненти норми фінансового права: гіпотеза, диспозиція, санкція. Класифікація фінансово-правових норм.

Фінансово-правові відносини: зміст та особливості. Ознаки фінансових правовідносин. Характер та матеріальний зміст фінансових правовідносин. Структура фінансових правовідносин: суб'єкти, об'єкт, зміст.

Тема 3. Фінансово-правові норми і відносини

Фінансово-правові норми. Сутність фінансово-правової норми. Загальні риси та особливості фінансово-правових норм. Компоненти норми фінансового права: гіпотеза, диспозиція, санкція. Класифікація фінансово-правових норм.

Фінансово-правові відносини: зміст та особливості. Ознаки фінансових правовідносин. Характер та матеріальний зміст фінансових правовідносин. Структура фінансових правовідносин: суб'єкти, об'єкт, зміст.

Суб'єкти фінансового права і фінансових правовідносин.

Захист прав суб'єктів фінансових правовідносин.

Тема 4. Правові основи фінансового контролю в Україні

Суть і призначення фінансового контролю. Предмет фінансового контролю. Значення фінансового контролю. Фінансова дисципліна. Фінансове правопорушення. Принципи фінансового контролю.

Форми та методи фінансового контролю. Форми фінансового контролю в залежності від часу здійснення; залежно від характеру взаємовідносин і суб'єкта контролю; за формами проведення; залежно від цільової спрямованості; залежно від місця здійснення. Методи фінансового контролю. Аналіз фінансової діяльності. Обстеження. Облік. Інспектування, ревізія та перевірка, їх співвідношення й види. Порядок проведення ревізій та перевірок. Періодичність проведення ревізій та перевірок. Акти за підсумками проведення ревізій та перевірок, їх правові наслідки.

Система контролюючих органів у галузі публічної фінансової діяльності. Органи фінансового контролю загальної та спеціальної компетенції. Незалежний фінансовий контроль. Контроль за дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель.

Тема 5. Бюджетне право і бюджетний система України

Поняття і роль бюджету. Етимологія поняття "бюджет". Бюджет в економічному розумінні. Бюджет за формою прояву та за матеріальним змістом. Юридичне значення бюджету. Функції бюджету. Політичне значення бюджету. Взаємозв'язок бюджету з економікою.

Бюджетне право та бюджетні правовідносини. Предмет бюджетного права. Специфічні риси бюджетного права. Суб'єкти бюджетних правовідносин. Бюджетно-правові норми. Класифікація бюджетно-правових норм за змістом, за часом дії. Джерела бюджетного права.

Бюджетна система України. Фактори, що впливають на бюджетну систему. Види бюджетів. Поняття та склад зведеного бюджету України. Принципи побудови бюджетної системи України.

Бюджетна класифікація. Складові бюджетної класифікації. Сутність та склад доходів бюджету. Сутність та склад видатків бюджетів. Таємні видатки. Класифікація фінансування бюджету та боргу. Загальний та спеціальний фонди бюджету. Резервний фонд. Дефіцит бюджету. Причини виникнення дефіциту. Профіцит бюджету.

Тема 6. Бюджетний процес

Поняття, зміст та стадії бюджетного процесу. Бюджетний процес. Складові та моменти бюджетного процесу. Завдання бюджетного процесу. Принципи бюджетного процесу. Бюджетний цикл.

Порядок складання проекту бюджету, його розгляд і затвердження. Учасники бюджетного процесу. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі. Прогноз бюджету на наступні за плановим два бюджетні періоди. Бюджетні запити. Бюджетна резолюція. Склад проекту закону про Державний бюджет та додаткові матеріали. Подання проекту до Верховної Ради України та Президенту України. Розгляд та затвердження Державного бюджету України. Зміст закону про Державний бюджет України. Обмеження щодо виконання бюджету в разі його неприйняття до граничного терміну. Затвердження місцевих бюджетів. Зміст рішення про місцевий бюджет.

Виконання бюджету. Розпис бюджету. Внесення змін до Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Скорочення видатків і кредитування бюджетів. Захищені статті бюджету.

Звітність про бюджет. Підготовка і обговорення звіту про виконання бюджету та прийняття рішення щодо нього.

Контроль та аудит у бюджетному процесі.

Тема 7. Правове регулювання державних і місцевих видатків

Поняття державних та місцевих видатків, їх особливості і принципи фінансування. Видатки та витрати бюджету. Класифікація державних видатків за предметною ознакою, за роллю в відтворювальному процесі, за економічним змістом. Класифікація місцевих видатків.

Поняття та принципи бюджетного фінансування. Суб'єкти видаткових відносин. Види та повноваження головних розпорядників бюджетних коштів. Розпорядники бюджетних коштів нижчою рівня. Одержувачі бюджетних коштів. Механізм здійснення видатків.

Тема 8. Правові основи бюджетно-кошторисного фінансування

Кошторис - основний плановий фінансовий документ бюджетної установи. Порядок бюджетно-кошторисного фінансування. Бюджетна установа та бюджетна сфера. Кошторис бюджетної установи. Правове значення кошторису. Види кошторисів. Складові кошторису.

Додержання фінансової дисципліни. Бюджетне правопорушення та їх види. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства та порядок їх застосування. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства.

Порядок фінансування соціально-культурних заходів. Склад соціально-культурних видатків. Видатки на соціальний захист населення. Порядок фінансування освіти. Порядок фінансування науки. Видатки на культуру та мистецтво.

Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури. Видатки на охорону здоров'я. Видатки на фізкультуру і спорт.

Порядок фінансування видатків на національну оборону. Правова база оборони держави. Межі та особливості фінансування з Державного бюджету. Функціональна структура видатків. Суб'єкти фінансування.

Видатки на утримання органів державного управління, органів місцевої влади та місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 2. Правове регулювання державних і місцевих доходів. Правові основи грошово-кредитної діяльності в Україні

Тема 9. Правове регулювання державних доходів

Поняття і класифікація державних доходів в Україні та основи їх правового регулювання. Співвідношення державних доходів з доходами Державного бюджету України. Класифікація державних доходів. Централізовані і децентралізовані державні доходи. Відмінність податків від неподаткових платежів.

Виключне право України на встановлення державних доходів. Права органів місцевого самоврядування у сфері законодавства про доходи.

Правове регулювання неподаткових доходів. Неподаткові платежі за користування природними ресурсами. Платежі за надання послуг: державне мито, митні збори. Неподаткові доходи штрафного характеру. Доходи від конфіскованого майна, штрафи, санкції за недотримання державних стандартів. Інші неподаткові доходи.

Податки, їх поняття та роль. Податкова система України. Загальнодержавні та місцеві податки.

Тема 10. Податкове право

Податкове право. Місце податкового права в системі фінансового права України. Предмет та метод податково-правового регулювання. Податкові норми та правовідносини: особливості та види. Джерела податкового права. Система податкового законодавства.

Податки: поняття, значення та функції. Риси податків. Класифікація податків. Податкова система. Принципи оподаткування.

Загальні засади встановлення податків і зборів. Елементи юридичного складу податку як юридичної конструкції: платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування; ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період; строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку; податкові пільги та порядок їх застосування.

Відповідальність за порушення вимог норм податкового законодавства: кримінальна, адміністративна, фінансова.

Види податкових правопорушень. Пеня за прострочення строку сплати обов'язкових платежів. Штрафні санкції за несвоєчасне подання декларації та інших документів обов'язкової звітності до контролюючого органу; за допущення арифметичних чи методологічних помилок у звітних документах, за несвоєчасну сплату податків до бюджету та ін.

Адміністративний та судовий порядок оскарження дій та рішень податкових органів.

Тема 11. Податки з юридичних осіб

Загальна характеристика податків з юридичних осіб.

Правове регулювання стягнення непрямих податків. Податок на додану вартість. Акцизний податок. Сутність, суб'єкти, об'єкти, строки, пільги.

Правове регулювання стягнення прямих податків. Податок на прибуток підприємств. Сутність, суб'єкти, об'єкти, строки, пільги.

Тема 12. Податки з фізичних осіб

Загальна характеристика податків з фізичних осіб.

Податок на доходи фізичних осіб. Сутність, суб'єкти, об'єкти, строки, пільги. Особливості оподаткування окремих категорій платників. Податкова соціальна пільга. Податкова знижка. Оподаткування окремих видів доходів.

Тема 13. Місцеві податки і збори (на прикладі Чернігівського регіону)

Загальна характеристика місцевих податків, які обов'язково сплачуються на території України. Повноваження органів самоврядування щодо місцевих податків та зборів.

Податок на майно. Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Транспортний податок. Плата за землю. Сутність, суб'єкти, об'єкти, строки, пільги. Місцеві збори. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір. Правове регулювання стягнення єдиного податку. Екологічний податок.

Тема 14. Правові основи державного кредиту (боргу)

Поняття, функції, форми та види державного кредиту. Поняття державного кредиту. Особливості, економічний зміст, юридична природа, забезпечення та цільове призначення державного кредиту. Ознаки правових відносин державного кредиту. Функції державного кредиту. Класифікація державного кредиту залежно від статусу позичальника, від сфери розміщення боргових зобов'язань, від строків погашення, виду доходності. Форми державного кредиту: державні облігації, казначейські зобов'язання.

Державний борг. Сутність та правові обмеження державного боргу. Внутрішній державний борг, його види та структура. Зовнішній державний борг. Основні причини створення і збільшення державного боргу.

Правовідносини України з іноземними державними та міжнародними фінансово-кредитними установами в сфері державного кредиту. Світовий банк. Європейський банк реконструкції і розвитку. Міжнародний валютний фонд. Критерії ефективності та стабілізаційні призначення.

Порядок здійснення запозичень до місцевих бюджетів України. Умови розвитку ринку місцевих запозичень. Форми запозичень муніципального органу.

Тема 15. Правове регулювання страхування

Страхування як економічна і правова категорія, його матеріальний зміст. Функції страхування. Суб'єкти та об'єкти страхових відносин. Основні галузі і види страхування. Загальнообов'язкове і приватне страхування: особливості правового регулювання.

Страхування як предмет фінансово-правового регулювання. Види страхових фондів. Органи державної влади, які здійснюють контроль за страховою діяльністю в Україні.

Поняття обов'язкового страхування. Види обов'язкового державного страхування. Суб'єкти обов'язкового державного страхування.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування: поняття, види, принципи. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: суб'єкти, страхові випадки, розміри страхових внесків, порядок здійснення страхових виплат. Поняття, суб'єкти і джерела фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. Державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності. Система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, його суб'єкти, особливості сплати страхових внесків. Державне регулювання і нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Фінансування загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Тема 16. Правий статус банків в Україні

Поняття банківської системи України та банку. Загальна характеристика правової природи Національного банку України. Функції Національного банку України. Правовий статус Ради Національного банку України. Повноваження Голови Ради Національного банку України. Функції та повноваження Правління Національного банку України. Правовий статус Голови Національного банку України. Структура Національного банку України. Види операцій Національного банку України. Повноваження Національного банку України щодо організації готівкового грошового обігу. Повноваження Національного банку України у сфері валютного

регулювання. Повноваження Національного банку України щодо здійснення наглядових та регулятивних функцій.

Види банків. Поняття державного банку. Поняття банківських ресурсів. Розмір статутного капіталу банку. Органи управління та контролю банку. Банківські групи.

Зміст банківської діяльності. Основні функції банків та види банківської діяльності.

Порядок створення банків. Статут банку. Особливості державної реєстрації банків. Умови надання та відкликання банківської ліцензії. Обмеження щодо діяльності банків. Порядок ліквідації банків.

Поняття банківського нагляду. Особливий режим контролю за діяльністю банків. Заходи впливу, які має право застосовувати Національний банк України до банків. Критерії віднесення банку до проблемних та неплатоспроможних.

Тема 17. Правове регулювання грошового обігу в Україні

Правове регулювання грошового обігу в Україні. Основні умови грошового обігу на території країни. Гривня, як єдиний платіжний засіб в Україні. Правові основи функціонування платіжних систем. Платіжна система: сутність, склад, функція, види та зміст основних правил.

Поняття та принципи безготівкових розрахунків. Загальні правила здійснення безготівкових розрахунків.

Поняття банківського рахунку. Види банківських рахунків. Загальні правила відкриття банківських рахунків. Особливості відкриття банками рахунків у національній валюті. Операції, які проводяться з поточних рахунків. Порядок переоформлення та закриття рахунків. Вкладні (депозитні) рахунки. Рахунки ескроу. Види кореспондентських рахунків.

Поняття форм розрахунків та платіжних інструментів. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень. Поняття платіжної вимоги та випадки її застосування у безготівкових розрахунках. Особливості розрахунків із застосуванням чеків. Акредитивна форма розрахунків. Вексельна форма розрахунків. Правові норми використання банківських платіжних карток.

Поняття готівкового обігу. Порядок організації та здійснення готівкових розрахунків. Відповідальність за порушення норм із регулювання обігу готівки.

Тема 18. Правові основи валютного регулювання та валютного нагляду

Поняття валюти та валютних операцій. Валютні цінності. Валютні операції та їх класифікація. Учасники валютних операцій. Ліцензування валютних операцій. Валютна політика: сутність, завдання. Сутність та функції валютного курсу. Конвертованість валюти. Класифікатор іноземних валют. Форми та методи валютної політики. Валютна система. Елементи національної валютної системи. Сутність золотовалютних резервів та зміст управління ними.

Організація валютного регулювання. Правові акти, що регулюють валютні відносини. Етапи валютного регулювання в Україні. Сутність, напрями та особливості валютного регулювання. Повноваження Кабінету Міністрів України та Національного банку України в сфері валютного регулювання.

Правовий режим валютного нагляду. Основні напрями валютного нагляду. Суб'єкти та їх повноваження в сфері валютного нагляду.

Відповідальність за порушення валютного законодавства.

Тематика семінарських занять

1. Фінанси і фінансова діяльність держави та ОМС. Фінансове право як галузь права.
2. Бюджетне право і бюджетна система України.
3. Бюджетний процес.
4. Податки з фізичних осіб. Місцеві податки і збори.
5. Правові основи державного кредиту (боргу). Правове регулювання страхування.
6. Правовий статус банків в Україні. Правове регулювання грошового обігу в Україні.

7. Правові основи валютного регулювання та нагляду.

Тематика самостійної роботи

Самостійне опрацювання окремих питань в межах тем:

Фінанси і фінансова діяльність держави та ОМС. Фінансове право як галузь права. Фінансово-правові норми і відносини. Правові основи фінансового контролю в Україні. Бюджетне право і бюджетна система України. Бюджетний процес. Правове регулювання державних і місцевих видатків. Правові основи бюджетно-кошторисного фінансування. Правове регулювання державних доходів. Податкове право. Податки з юридичних осіб. Податки з фізичних осіб. Місцеві податки і збори. Правові основи державного кредиту (боргу). Правове регулювання страхування. Правовий статус банків в Україні. Правове регулювання грошового обігу в Україні. Правові основи валютного регулювання та нагляду.

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання знань ЗВО здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у національну шкалу (шкалу Університету) та шкалу ECTS, відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка»» (https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/plozhennya-pro-potochne-ta-pidsumkove-oczinyuvannya-znan-zdobuvachiv-vo.pdf). Система оцінювання знань з навчальної дисципліни включає <i>поточний та семестровий контроль знань</i>. за семестр ЗВО може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання протягом семестру всіх видів робіт і до 40% підсумкової оцінки на диференційованому заліку. Якщо здобувач вищої освіти виконав всі види робіт протягом семестру, то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати залік. Повторне складання диференційованого заліку з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється, але у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету такий дозвіл може дати ректор Університету. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, усного та письмового опитувань здобувачів вищої освіти, оцінювання результатів неформальної освіти, оцінювання реферування наукової роботи, виконання самостійної роботи та написання однієї контрольної роботи. Семестровий контроль у вигляді диференційованого заліку проводиться під час сесії з двома питаннями: (по 20 балів). Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання результатів поточного контролю до підсумкової оцінки. Оцінювання успішності ЗВО під час семестрового контролю вноситься у відомість успішності та навчальну картку здобувача вищої освіти в автоматизованій системі управління – АСУ «ВНЗ».

Вимоги до КР	Підсумкова контрольна робота проводиться за результатом вивчення всіх змістових модулів. Вона може включати у себе теоретичні питання, а також практичні та тестові завдання. В завдання контрольної роботи можуть включатися питання з тем, вивчення яких не виносились на семінарські заняття, але які передбачені планом для самостійного вивчення. Про проведення підсумкової роботи здобувачі вищої освіти попереджаються не менш як за тиждень. Максимальна кількість балів за модульну контрольну роботу для здобувачів вищої освіти денної форми навчання становить 10. Критерії оцінювання виконаної контрольної роботи: 10-9 балів - відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач вищої освіти впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу. 8-6 балів - відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач вищої освіти допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; має навички користування нормативним матеріалом. 5-4 бали здобувач вищої освіти володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки. 3-1 бали здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки. 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли здобувач вищої освіти не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно. Після перевірки контрольної роботи та оголошення її результатів здобувачам вищої освіти надається можливість ознайомитись з власними роботами та завданнями для них, і при необхідності оспорити результати контрольної роботи.
Семінарські (практичні) заняття	Усне опитування - включає в себе опитування за будь-яким питанням, винесеним на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших ЗВО, відповідь на питання для повторення (з тем, що було

вивчено раніше), відповіді на контрольні питання з теми семінарського заняття. Максимальна кількість балів може бути виставлена ЗВО, підготовленим до відповідей на усі питання теми, включаючи питання винесені на самостійне опрацювання.

Оцінюючи відповідь, викладач керується такими критеріями, як: **5 балів** - повне, послідовне та обґрунтоване викладення матеріалу. Відповідь свідчить про глибоке розуміння питання та його зв'язок з іншими темами та питаннями. **4 бали** - ЗВО дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач відповідає не чітко. **3 бали** - ЗВО виявляє знання і розуміння основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає суттєві помилки і усвідомлює їх тільки після повторної вказівки викладача. Викладає матеріал не послідовно. Відповіді на уточнюючі запитання дає не одразу, не впевнено та не чітко. На додаткові питання викладача не відповідає, або відповідає дуже поверхово. **2 бали** – ЗВО у відповіді припускається грубих помилок і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача; поверхово орієнтується в питанні та темі, яка обговорюється на семінарському занятті. **1 бал** – ЗВО намагається відтворити зміст матеріалу, однак взагалі не розуміє його змісту, зв'язків терміно-понять та їх місця питанні, що вивчається. **0 балів** отримує ЗВО, який відмовляється відповідати на запитання.

Реферування наукової літератури полягає у самостійному опрацюванні ЗВО наукової літератури (як правило наукової статті), критичному огляді та короткому переказі її змісту, а також наведення найважливіших висновків.

Оцінювання виконання реферування, індивідуальної роботи здійснюється на основі наступних критеріїв: оформлення роботи, уміння самостійно працювати з науковими джерелами та нормативно-правовими актами, чітко визначати актуальність досліджуваного питання, на основі проведеного аналізу формулювати власну позицію: - **4-5 балів** – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки аргументовані і обґрунтовані; - **4-3 бали** – матеріал викладений логічно і повно, результати дослідження мають практичну і теоретичну цінність, висновки недостатньо аргументовані і обґрунтовані; - **3-2 бал** – матеріал викладений недостатньо повно, індивідуальна робота не достатньо аргументована, обґрунтована та/або не стосується усіх поставлених завдань; - **1-0 балів** – викладений матеріал неповний, індивідуальна робота не є структурованою, висновки

	поверхневі або відсутні.
Умови допуску до підсумкового контролю	У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – Е, 60 балів»), (за семестр – 20 балів), то він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість. На ліквідацію академічної заборгованості виноситься весь обсяг теоретичного матеріалу, що передбачений робочою програмою навчальної дисципліни. Академічна заборгованість повинна бути ліквідована до атестації здобувача вищої освіти, а у випадку коли заборгованість виникла з дисципліни, знання, уміння та навички з якої, відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця, потрібні для вивчення навчальних дисциплін наступного семестру, то така заборгованість повинна бути ліквідована до початку нового семестру. Академічна заборгованість ліквідується здобувачами вищої освіти протягом наступних семестрів згідно з розкладами ліквідації академічної заборгованості, що затверджуються деканом факультету за поданням відповідних кафедр. Результати ліквідації академічної заборгованості відображаються в ліквідаційній відомості успішності.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Поточний контроль знань студентів	
<i>Обов'язкові види робіт</i>	
Присутність на занятті	0 - 16
Усна відповідь на семінарському занятті (включаючи питання самостійного опрацювання)	0...20
Реферування наукової літератури	0...14
<i>Вибіркові види робіт</i>	
Виконання вибірових видів самостійної роботи (презентації PowerPoint, доповідь на наукову студентську конференцію тощо)	0-10
Усього поточний і проміжний модульний контроль	0-60
Підсумковий контроль знань студентів	
Семестровий контроль (диференційований залік)	0-40

Разом	0...100

Шкала оцінювання результатів навчання

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену (диференційованого заліку), курсового проєкту (роботи), практики, атестації	для заліку
90 – 100	A (відмінно)	відмінно	зараховано
82-89	B (дуже добре)	добре	
75-81	C (добре)		
66-74	D (задовільно)	задовільно	
60-65	E (достатньо)		
0-59	FX (незадовільно)	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання

9. Політики курсу. У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав у повному обсязі передбачених робочою програмою навчальної дисципліни всіх видів навчальної роботи, має більше 30% пропусків навчальних занять (без поважних причин) від загального обсягу аудиторних годин відповідної навчальної дисципліни або не набрав мінімально необхідну кількість балів (тобто кількість балів, яка сумарно з максимально можливою кількістю балів, які ЗВО може отримати під час семестрового контролю не дозволить отримати підсумкову оцінку «задовільно – E, 60 балів»), *(за семестр – 20 балів)*, то він не допускається до складання диференційованого заліку під час семестрового контролю, але має право ліквідувати академічну заборгованість.

До загальної політики курсу відноситься дотримання принципів відвідування занять у відповідності до затвердженого розкладу, а також вільного відвідування лекційних занять для осіб, які отримали на це дозвіл відповідно до Порядку надання дозволу на вільне відвідування занять здобувачам вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка». Недопустимі пропуски та запізнення на заняття; користування мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування; недотримання строків виконання навчально-наукових завдань тощо. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись дистанційно за погодженням із деканатом та викладачем, що читає курс.

Загальні засади освітнього процесу в НУ «Чернігівська політехніка» закріплені Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою від 31.08.2020 <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf> та Положенням про дистанційне навчання в Національному університеті «Чернігівська політехніка», затв. Вченою радою 31.08.2020 <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-osvitproces/polozhennya-pro-dystanczijne-navchannya.pdf>

Політика користування ноутбуками / смартфонами

Прохання до здобувачів тримати смартфони переведеними у беззвучний режим протягом лекційних та практичних занять, так як дзвінки, переписки та спілкування у соціальних мережах відволікають від проведення занять як викладача, так й інших здобувачів. Ноутбуки,

планшети та смартфони не можуть використовуватися в аудиторіях під час занять та під час проведення підсумкового контролю (за виключенням проходження тестового контролю в системі Moodle).

Політика заохочень та стягнень

За результатами навчальної, наукової або організаційної діяльності здобувачів вищої освіти за курсом їм можуть нараховуватися додаткові бали – до 10 балів, у залежності від вагомості досягнень. Види позанавчальної діяльності, за якими здобувачі вищої освіти заохочуються додатковою кількістю балів: участь у міжнародних проектах, наукові дослідження, тези, участь у науково-практичних конференціях, тощо.

Політика академічної доброчесності

Політика дотримання академічної доброчесності ґрунтується на Кодексі академічної доброчесності Національного університету “Чернігівська політехніка” <https://stu.cn.ua/wp-content/stu-media/normobaza/normdoc/norm-yakist/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: - самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); - посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; - дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; - надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти можуть мати наслідки: - повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); - повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; - відрахування з Університету; - позбавлення академічної стипендії.

Правила перезарахування кредитів

Кредити, отримані в інших закладах вищої освіти, а також результати навчання у неформальній та/або інформальній освіті, можуть бути перезараховані викладачем у відповідності до положення [«Порядок визначення академічної різниці та перезарахування навчальних дисциплін у НУ «Чернігівська політехніка»»](#). Визнання результатів навчання у неформальній освіті розповсюджується на окремі змістові модулі (теми) навчальної дисципліни.

10. Рекомендована література.

1. Головашевич О.О. Фінансове право: посіб. для підгот. до іспитів / О.О. Головашевич, О.О. Дмитрик, М.П. Кучерявенко, К.О. Токарева. Х.: Право, 2023. 228 с.
2. Жорнокуй Ю.М. Фінансове право: підручник / Ю.М. Жорнокуй, О.В. Кашкарьова, Т.В. Колесник та ін., за заг. ред. О.М. Бандурки та О.П. Гетманець. – 2-ге вид. доп. та перероб. – Харків: Екограф, 2023. 500 с.
3. Податкове право України: підруч. / М.П. Кучерявенко. Х.: Право. 2020. 528 с.
4. Роль В.Ф. Фінансове право. Навч. посіб. / Роль В.Ф., Сергієнко В.В., Попова С.М. К.: ЦУЛ, 2023. 392 с.
5. Шевчук О.А. Державний фінансовий контроль: навч. посібник / О.А. Шевчук. К.: УБС НБУ, 2024. 418 с.
6. Derevyanko B., Pashkov V., Turkot O., Zahrisheva N., Bisiuk O. Addressing the issue of corporate raiding in Ukraine Problems and Perspectives in Management. Volume 18, Issue 1, 2023. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3551076

Інтернет-джерела.

1. Посилання на сторінку дисципліни в системі дистанційного навчання moodle. URL: <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=450>
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>
4. Офіційний сайт Державної податкової служби України. – Режим доступу: <https://tax.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
6. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики. - Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>
8. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. - Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>
9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://www.nfp.org.ua>